

איך מהפכים את הצומות לימי ששון ושמחה? "מיום הלכי ל'חדר' התחיל להתרקם בדמיוני ציור גאולה העתידה"

מיוסד על לקוטי שיחות חלק טו שיחה לעשרה בטבת

א.

האגדה מספרת על מושקה היהודי שחכר בית מרוח מהפריץ המקומי, אבל – כמו בסיפורים – הוא לא הצליח שנה אחר שנה לשלם את דמי השכירות השנתיים. בראותו כך הוא תכנן לעשות "ויברח" לפני שהפריץ יתפוס אותו ומי יודע מה יעשה לו.

ארז מושקה בבהילות את מטלטליו והעמיס על העגלה, ויחד עם בני משפחתו פנה לעבר היציאה מהכפר. בדרכו, שוד ושבר, הוא רואה שכרכרת הפריץ מתנהלת לה לאיטה מולו, וכעבור רגע הפריץ מציץ מחלון הכרכרה ומבחין בנעשה:

"מושקה?" פונה הפריץ בפליאה, "לאן פניך מועדות?"

"אנו הולכים לחגוג את החג מחר עם משפחת אשתי בעיר הגדולה", עונה מושקה.

"אהה", עונה הפריץ, "לא ידעתי שיש חג יהודי מחר. פסח וחג השבועות עברו, ראש השנה וסוכות עוד לא הגיעו, איזה עוד חג יש?"
"חג הפליטה!" עונה מושקה בלי למצמץ.

"טוב, שיהיה לכם חג שמח, אפגוש אותך לאחר החג לניהול החשבונות, נסיעה טובה".

מושקה בורח כל עוד נפשו בו, ומודה לה' שחיייו היו לו לשלל.

למחרת צועד הפריץ בכפר והנה הוא רואה יהודי העובד בשדה.

"הכיצד תחלל את החג?" גוער הפריץ ביהודי ההמום, "מושקה אמר לי אתמול שהוא נוסע לעיר לחגוג את חג הפליטה, ומדוע אתה עובד ואינך חוגג?...!"

הבין החקלאי היהודי לכוונתו הנסתרת של מושקה והסביר לפריץ כך:

"אדוני הפריץ, חג הפליטה שונה הוא מכל שאר חגי ישראל, שכן כל אחד חוגג אותו לפי חשבונו האישי ולא לפי לוח השנה הכללי. וכך גם אני – הסביר היהודי – חוגג בפעם אחרת...".

ברוך השם, התקבלו הדברים על ליבו של הפריץ, והוא המשיך בדרכו.

ב.

הנשר הגדול, רבינו משה בן מיימון, מסיים כך הלכות תעניות בספרו הגדול משנה תורה:

כָּל הַצּוּמוֹת הָאֵלוּ, עֲתִידִים לְכַטֵּל לַיְמֹת הַמְּשִׁיטָה, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁהֵם עֲתִידִים לְהִיֹּת יָמִים טוֹבִים וַיְמִי שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, שְׁנֵאמָר (זכריה ח, יט): כֹּה-אָמַר ה' צְבָאוֹת, צוֹם הַרְּבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית-יְהוָה לְשִׁשׁוֹן וְלְשִׁמְחָה, וְלִמְעֻדִים, טוֹבִים; וְהָאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם, אָהָבוּ.

שר התורה האמיתי, הגאון האדיר רבינו יוסף ראזין, המכונה בשם הגאון הרגזובי, בספרו "צפנת פענח", מציין המקור לדברי הרמב"ם: "כן מבואר בתוספתא סוף תענית, עיין שם".

הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון מאמר בעתון "בקהלה", פרשת ויגש, עשרה בטבת, תשפ"ד

כך הוא אמנם הלשון בתוספתא שם: "אותן הימים (ימי התענית) עתידין להיות ימים טובים לישראל, שנאמר, כה אמר ה', צום הרביעי צום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

כל היודעים סגנון הכתיבה של הגאון הרגצובי יודעים שכאשר הגאון כותב "עיין שם" כוונתו שיעיינו בהמקור, ואז יבינו העניין בתוספת עומק. גם כאן כוונתו, כנראה, להדגיש את השינוי וההוספה שבדברי הרמב"ם על דברי התוספתא. בתוספתא כתוב רק שימי התענית עתידים להיות ימים טובים. אבל הרמב"ם הוסיף כאן רעיון שלם שלא נמצא כלל בתוספתא: שכל הצומות עתידים ליבטל, ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה.

והדבר צריך ביאור, למה שינה הרמב"ם מהתוספתא, ולא כתב רק שכל הצומות עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה? ובכלל, כל הקטע הראשון נראה מיותר, שהרי זה מובן מאיליו, ובכלל מאתיים מנה: אם הצום ייהפך ליום טוב ויום של שמחה, הרי בוודאי שיתבטל!

ג.

בשיחה נפלאה ומעצימה, בשבת פרשת ויגש, ערב עשרה בטבת תשל"ו, הסביר ציס"ע מרן הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש את דברי הרמב"ם, בהקדמת שאלה אחרת.

הרמב"ם הגדיר את ספרו (בהקדמת ספרו היד), כספר "הלכות הלכות", היינו שכל מה שכתב בספרו היד הוא הלכה. זה לא ספר עובדות וסיפורים, אלא ספר של הלכה. כל משפט בספר משנה תורה להרמב"ם הוא הלכה. ופה נשאלת השאלה: איזו הלכה יש כאן? מהי ההלכה בכך שכל הצומות עתידים ליבטל ולהיות ימי ששון ושמחה? זה בוודאי סיפור יפה ומתוק במאד, אבל איזו הלכה יש כאן?

ואפילו אם תמצא לומר, שהרמב"ם בספרו היד הכניס גם הלכתא למשיחא, ולכן הוא כותב ההלכה איך אנחנו צריכים להתנהג כשיבוא המשיח במהרה בימינו, אכ"ר, השאלה במקומה עומדת על בעל הטור ומרן המחבר בעל השולחן ערוך.

שכן, בטור בסוף הלכות תעניות (אורח חיים סימן תקפ) כתב על ימי התעניות: "ולעתיד לבוא, הקדוש ברוך הוא עתיד להפכם לששון ולשמחה". וכן כתב מרן רבי יוסף קארו בשולחן ערוך סוף הלכות תעניות: "ולעתיד לבוא יהפכם ה' לששון ולשמחה". לכאורה, הטור והשולחן ערוך לא כתבו ההלכות השייכות לימות המשיח, רק הלכות של זמן הגלות. ומדוע הכניסו פרט זה לתוך הטור ושולחן ערוך שהם ספרי הלכות הנוגעות לחיי היום-יום של יהודי בזמן הזה, לפני ביאת המשיח?

ד.

הרבי, בצורה האופיינית לו, הסביר אז, שהרמב"ם רצה להגיד לנו על שני דברים שונים שיהיו בביאת המשיח: הדבר הראשון הוא, ש"כָּל הַצּוּמוֹת הָאֵלּוּ, עֵתִידִים לִבְטֹל לְיָמֵי הַמְּשִׁיחַ". כשהמשיח יגיע, כל הצומות יבטלו, והיו כלא היו. אבל עדיין אין כאן חגיגה של שמחה ביום הצום. עשרה בטבת או תשעה באב, למשל, יהיו ימים רגילים, אבל עדיין אין כאן שמחה גדולה בימים אלה.

אחר כך, כותב הרמב"ם, יש חידוש גדול עוד יותר: "וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהֵם עֵתִידִים לְהִיֵּת יָמֵים טוֹבִים וְיָמֵי שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה", הימים האלה יהיו ימים טובים, חדורים חדווה וגילה מיוחדות. לא רק שהם יהיו ימים רגילים ללא שום אבילות ותענית, אלא הם יהיו ימים של שמחה נפלאה.

וכל כך למה? כי לעתיד לבוא לא רק שתבטל סיבת הצום ובמילא יבטל הצום, אלא עוד יותר, אז יתגלה שטוב עוצמתי היה חבוי בו בתוך הצום, וכשזה מתגלה, הנה הצום עצמו נהפך ליום טוב, כי מעתה רואים את הטוב והחיוב שהיה טמון בו כל הזמן.

ה.

הסבר הדברים הוא כך.

התענית, כותב הרמב"ם בהתחלת הלכות תעניות, הוא "מדרכי התשובה". ובכן, גם בעבודת התשובה מצינו שני דברים אלה: ביטול החטא והפיכת החטא.

הדבר הראשון בתשובה הוא מחיקת ועקירת החטא. "השב מאהבה, נעקר עווננו מתחילתו" (יומא פו, א וברש"י). כלומר, כשיהודי עושה תשובה באהבה, כל העוון נעקר לגמרי, ובטל והיה כלא היה.

הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון מאמר בעתון "בקהלה", פרשת ויגש, עשרה בטבת, תשפ"ד

כשיהודי עושה תשובה גמורה ועוקר את העוון לגמרי מכל כל, הרי הוא פועל ביטול כל הצומות לעתיד לבוא. שכן כל הצומות נתקנו בגלל החטא והגלות, וכשאנחנו עוקרים את החטא לגמרי, הרי בטלה הסיבה, ובדרך ממילא בטל גם המסובב, הצום והתענית. הלכה לה הסיבה, והלכה לה המסובב. זהו השלב הראשון בדברי הרמב"ם.

אבל כשיהודי עושה תשובה עמוקה יותר, עד שהזדונות עצמם נהפכים לזכיות, אז הוא פועל דבר נפלא עוד יותר: הצומות עצמם מתהפכים לשמחה וחגיגה עצומה! שכן, אז מתגלה שהחורבן עצמו היה התחלת הגאולה, "וְעַתָּה לֹא אַתֶּם שְׁלֹקְתֶם אֹתִי הֲנֵה פִי הַאֲלֵקִים". עכשיו כבר אפשר לרקוד ולשמוח כביכול על ה"זדונות" בדיוק כמו שרוקדים על ה"זכיות", שהרי הזדונות עצמם נהפכו לזכיות (על דרך מה שביאר הרב מברדיטשוב נבג"מ בקדושת לוי בביאור דברי המדרש פרשת אמור "ראשון לחשבון עונות", שבבוא חג הסוכות, שאז היא התשובה מאהבה "וימינו תחבקני", צריך להחזיר ולחשב העוונות כי נתהפכו לזכיות).

ולכן לימות המשיח, הצומות עצמם ייהפכו לימי יום טוב וששון ולשמחה, שכן, אז יתגלה שכל מה שראינו כרע וחורבן, הנה ממבט עמוק ואלוקי יותר, הכל היה חלק והכשר לגאולה ותיקון, אפילו אם בזמן הזה אי אפשר לנו להבין זה.

ה.

בי"א בניסן תשט"ז כתב הרבי מליובאוויטש מכתב נפלא לפרעזידענט של המדינה, מר יצחק בן צבי ע"ה. בסוף האגרת הרבי מתנצל שלא השתמש בתואר הכבוד "נשיא":

"אפשר שפסקא הבאה להלן צריכה היתה לבוא בראש המכתב, והיא - בקשת סליחה על שפתחתי מכתבי בלי להקדים תוארים וכו'. וגם בזה סמכתי על מה שתיארו לפני ממדותיו ותכונות נפשו אשר יבין לדעי.

"מיום הלכי ל'חדר' ועוד קודם לזה התחיל להתרקם בדמיוני ציור גאולה העתידה - גאולת עם ישראל מגלותו האחרון, **גאולה כזו ובאופן כזה שעל ידה יהיו מובנים יסורי הגלות והשמדות**. וכחלק מעתיד מזהיר זה וכחלק מגאולה זו יהי' "נשיא זה מלך, לא נשיא שבט - אלא שאין על גביו אלא ה' אלקיו" (הוריות יא, סוף ע"א), **והכל יהי' באופן אשר בלבב שלם ובהבנה מלאה - "יאמר ביום ההוא אודך ה' כי אנת בי"**. ולכן כל כך קשה לי להשתמש בתואר זה בקשר עם בני ישראל בעת אשר יעקב קטן הוא ובני ישראל "דווים דחופים סחופים ומטרפין ויסורין באים עליהם". (ההדגשות הן שלי).

"יכולתי להשתמש במלה זו מן השפה ולחזין, אבל כיון ששמעתי אשר כ' "אמתי הוא - לא רציתי לכזב" בנפשי, ואתו הסליחה".

ט.

מעתה מובן היטב מדוע הרמב"ם, הטור והשולחן ערוך הכניסו את ההבטחה שהתעניות עתידים ליהפך לימים טובים בספרי ההלכה שלהם, כי יש כאן הלכה רבתי לכל איש יהודי:

בהלכה זו מובהרת באיזה אופן צריכה להיות התענית והתשובה גם בזמן הזה, בצורה כזו שאנחנו לא רק נברוח מהחטאים שלנו, בחינת "חג פליטתנו", אלא שנהפך אותם לקדושה, עד שהתשובה תפעול שהצום עצמו לא רק ייבטל מן העולם, אלא ייהפך לששון ושמחה וליום טוב.

בנימה פרקטית: כל אחד מאתנו עשה טעויות בחיים, אם בשוגג, או במזיד, באונס או ברצון. יש גם אלה מאתנו שגילו בשלב מסויים בחיינו איך שעשינו טעות חמורות, ואולי אפילו חיינו בכיסויים, שקרים, ושטויות לעשרות שנים.

עבודת תשובה האמיתית של עשרה בטבת היא לא רק "חג פליטתנו", לברוח מכל ההבלים והשקרים, אלא הרבה יותר מזה: להבין שהטעויות שלנו, המכשולים שלנו, המשברים שלנו, יכולים להוות מנוף להצמיחה והשגשוג הכי עמוקים בחיים, שאי אפשר להגיע אליהם ללא הכשלונות המבישים.

אל תבטל את הצומות שלך; תהפך אותם!